

Конкурсній комісії
із добору кандидатів
для обрання суддею
Європейського суду з прав людини
від України

Мотиваційний лист Преображенської Оксани Володимирівни.

Шановні члени конкурсної комісії!

Маючи практичний досвід більш ніж двадцять років в області захисту прав людини, зокрема, шляхом представлення інтересів громадян і організацій в Європейському Суді з прав людини, а також широкої викладацької діяльності в сфері застосування Конвенції, я завжди ставила на перше місце правозахисну діяльність, оскільки прекрасно уявляю собі, що за будь-яким зверненням, скаргою чи справою насамперед знаходиться якщо не доля людини, то, як мінімум, його життєва проблема, а також глобальна мета - можлива системна, ключова проблема країни, котра потребує «лікування», яке в змозі надати саме Європейський Суд.

За роки моєї роботи в правозахисній області Європейський Суд виніс більше 160 постанов, в яких я була представником заявників. Таким чином, я розумію з власного досвіду, що це не тільки унікальний механізм індивідуальних звернень і рішень приватних проблем, а й дієвий інструмент для зміни адміністративної та судової практики в державі в цілому в бік їх якісного поліпшення. Першою «ластівкою» в розумінні цього саме на практиці стало пілотне рішення у справі "Анан'їв та інші проти Росії" (скарги № 42525/07 та № 60800/08), інтереси якого мені пощастило представляти ще в 5 різних успішних скаргах в Суді. Саме завдяки цій постанові в системі організації умов утримання ув'язнених в Російській Федерації відбулися істотні зміни, а з часом з'явився новий компенсаторний засіб. Продовжуючи працювати в цьому напрямку в справі «Хорошенко проти Росії» (скарга № 41418/04), виступаючи перед Великою палатою Суду, я піднімала питання про необхідність організації побачень з родичами для осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, які були по суті заборонені законодавчо. Перемога в цій справі привела до внесення змін законодавцем до відповідних статей закону. У цій справі були підняті і інші питання, пов'язані з проблемою адаптації засуджених до довічного позбавлення волі, їх ресоціалізації, і подальшого можливого звільнення в принципі. Справа «Хорошенко» безумовно з часом вплинула на постанову Європейського Суду по групі справ «Петухов № 2 проти України» (скарга № 41216/13), в цій справі в березні 2019 року Суд констатував порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з відсутністю в Україні законодавчої можливості для осіб, які відбувають довічний термін, клопотати про умовно-дострокове звільнення. У 2018-2020 роках я подала близько 15 аналогічних скарг в інтересах осіб, які відбувають довічний термін і вже відносно 12 з них Суд виніс позитивні постанови. І тільки в лютому 2021 року влада України надала Суду низку відповідних проектів поправок до законодавства, які покликані допомогти вирішити проблему несніжаємості терміну для осіб, взятих довічно.

Я народилася в Україні і продовжую залишатися українкою, з моєю батьківщиною у мене залишаються тісні зв'язки і будь-які події, які відбуваються в країні для мене завжди чутливі. У цій країні живуть мої найближчі рідні, мої друзі, колеги, однодумці, там будуть жити мої діти, і мені не байдуже, в якій державі ми будемо жити далі. На жаль, в сучасних реаліях, не дивлячись на спроби провести численні реформи, включаючи судову,

в країні продовжують існувати структурні проблеми викликані недосконалим законодавством або його застосуванням.

Працюючи над справами і скаргами проти України, а по суті за Україну, можна побачити її внутрішні проблеми, які в більшості своїй схожі з тими ж проблемами, які розглядаються Судом у справах проти інших країн. Мені цілком очевидні правова непослідовність, вибірковість національного правосуддя, бюрократизм і відвертий нігілізм в сфері дотримання прав і свобод людини в діяльності судів та правоохоронних органів. Готуючи скарги до Європейського Суду, я бачу, скільки «списів зламано» стороною захисту в судах при спробах попередити факти практично автоматичних арештів обвинуваченим у кримінальних справах, продовжень строків тримання під вартою і - відмінна риса України - встановлення судами астрономічних сум застав. Це ті типові порушення Конвенції, які допускаються українськими судами день у день і з року в рік.

Після зміни кримінально-процесуального кодексу, Україна з інквізиційної системи переслідування, яка фактично заохочувала тортури з метою отримання зізнань, перейшла в змагальну модель правосуддя. Проте, яким би не було якісним законодавство, останнє слово залишається за правозастосовувачами. На жаль, залишаються як і раніше актуальними порушення права на захист, дотримання принципу презумпції невинуватості і права на справедливий судовий розгляд, відсутність балансу при втручанні у власність, наприклад, у випадках накладення арешту при розгляді кримінальних справ корупційної спрямованості, незаконні обшуки та інше.

За останні роки постанови, винесені Європейський судом щодо України, виявили ряд системних проблем, які потребують якнайшвидшого виправлення; і в цих справах або в справах аналогічних є і мої довірителі: Бурмич і інші (Скарги № 46852/13 та ін.) - проблема невиконання рішень національного суду; Сукачов (скарга № 14057/17), - проблема неналежні умови утримання в місцях позбавлення волі; Грубник (Скарга № 58444/15) - ряд проблем, пов'язаних із затриманням та позбавленням волі до вироку суду тощо. Окремою лінією в світі незалежного судочинства та його якості, а також гарантій незалежності суддів проходять важливі судові рішення Великої палати Суду у справах Олександр Волков (Скарга № 21722/11) і Денисов (скарга № 76639/11). Недавні рішення Суду в так званих справах «Євромайдана», в яких інтереси одного із заявників я представляла, демонструють нетерпимість Суду і Конвенції до порушень прав людини, допущених на догоду миттєвого бажання влади.

Я бачу на практиці, що використання позиції Європейського Суду суттєво збагачує правозахисний арсенал, а рейтинг Суду знаходиться на найвищому рівні, що підтверджується великою кількістю скарг від України і, одночасно, означає неможливість держави поки що впоратися з потоком порушень прав людини в різних сферах.

Я впевнена, що зможу гідно виконати свою місію в якості Судді Європейського Суду, оскільки як практик, знаю і розумію внутрішні проблеми країни, це допоможе мені пояснити Суддям з інших країн особливості української системи, щоб спільно знайти оптимальні шляхи і допомогти Україні зробити свою правову систему цілком відповідною європейським стандартам і бути дійсно правовою, незалежною, сильною державою, в якій люди довіряють представникам влади і судам.

З повагою,

Оксана Преображенська

09/11/2021